

a Szinkjang-Szovjet védőszárnya alatt kialakuló Jugursztán Turkbirodalomra is.

Weygand francia tábornoknak nemrégiben tett törökországi látogatása alkalmával felvetődött a kisázsiai blokk és a még meglévő Balkán-Antánt közeledésének kérdése. Ha ez sikerülne, a mintegy 90 milliós tömb minden bizonnyal sokkal nagyobb akadályt gördítene a Drang nach Osten elé, mint a világháború kitörése előtt fennálló szövetségi rendszer, amikor is Szerbia és Románia ellenállásán kívül ez a törekvés más akadályba nem ütközött.

Szakács Gábor

Világszemle

Április 27.-én Hitler két nagyjelentőségű szerződést bontott fel: 1. az angol-német flottaegyezményt, és 2. a német-lengyel megnemtámadási szerződés. Ezzel olyan diplomáciai harcot indított meg, mely a világeseményeknek egészen új irányt szab.

Chamberlain eddigi benemavatózási politikájával, kétoldali tárgyalásokkal, Münchennel a tengelyállamokat folytonos engedményekkel akarta jóllakatni, az engedmények tervszerű adagolásával a hódító törekvéseket nyugatról kelet felé szerette volna levezetni és végül: Berlinnek és Rómának külön-külön adott konckokkal érdekelletéteket igyekezett támasztani a tengelyszövetségben, hogy a fasiszta együttműködést megbontsa. Azonban éppen az ellenkezőjét érte el: 1. a támadó hatalmak hódítási étvágya még jobban megnövekedett, 2. a keleti terjeszkedéssel megerősödött diktatúrák felgyülemlett erői Nyugatot fenyegetik és 3. a tengelyszövetség a nemrégiben megkötött német—olasz katonai szerződéssel egységesebb mint valaha.

A benemavatózási rendszernek védekezési rendszerré alakulása Chamberlainék politikai vonalának első, érezhető törését jelenti. London kénytelen volt a megváltozott helyzetnek megfelelően — felvonultatni újjáalakított védelmi erőit. Első lépés az általános védkötelezettség bevezetése volt. Ezzel párhuzamosan védepolitikájának hálózatát egész Európára kiterjeszti. Egymást követik világrészünk fővárosaiban az angol diplomaták és csakhamar vasgyűrű fogja körül a totális hatalmakat. Az angol-lengyel, -román, -török és -görög egyezmények jelzik egyes államásait ennek a munkának, a védelmi politika további kiszélesítését pedig az angol—szovjet tárgyalások mutatják.

A fasiszta államok természetesen mindent megtesznek a védőv kiépítésének megghiúsítására. Különösen a német diplomácia tesz nagy erőfeszítéseket, hogy a szovjet—angol tárgyalásokat megakadályozza. A fasiszta hatalmak és az úgynevezett nyugati demokráciák azon versengenek, hogy a Szovjet erejét valamilyen módon lekössék. A német külpolitika Moszkvával szemben gyökeresen megváltoztatta eddigi álláspontját. Megszüntek a Szovjet-ellenes támadások, a szokásos lekicsinylő nyilatkozatok a Vörös Hadseregről, orosz belső bajok, válságok emlegetése stb. Sőt, amikor az angol—szovjet tárgyalások folyamán az oroszok Angliától

a balti államok függetlenségének biztosítását követelik, maga Hitler előzékenyen elébe vág a kérdésnek s kölcsönös megnemítámadási szerződés megkötésére szólítja fel Eszt- és Lettországot. A Sigfried-vonal erősítményeit ellenőrző körútja alkalmával a Führer beszédje kizárólag a nyugati hatalmaknak szól. A német—olasz katonai szerződés megkötésekor elhangzott kijelentések azt jelentik, hogy az új katonai szövetség nem gondol keleti terjeszkedésre, hanem egyenesen a nyugati államok ellen irányul. Az olasz katonai intézkedések, a földközítengeri mesterkedések és a fasiszta sajtó éles hangja szintén a nagyhatalmak ellen irányulnak.

Chamberlainnek mindezért nagyon sürgössé vált a Szovjettel való megegyezés. Védelmi rendszerének kiépítésében persze utolsó helyre hagyta ezt a lépést, ami azt jelenti, hogy a City új politikája nem nagyon különbözik a régitől. A védőöv kiépítésével nem akarja megfojtani a fasiszta államokat. Chamberlain nem antifasiszta és sohasem is volt az. Ennek a szövetségnek sem szeretett volna antifasiszta jelleget adni. Pedig mihelyt Moszkva a védőbiokkba lép, ez szükségképpen rögtön antifasiszta jellegűvé válik. Az angol konzervatívoknak tehát alaposan fontolóra kell venniök, hogy kezdjenek-e tárgyalásokat a Szovjettel. Most mélyreható okok kényszerítették őket erre.

Chamberlain tehát nem akarja a fasiszta államokat tönkretenni. Hiszen ő volt az, aki Münchenben alaptalan elgondolásainak feláldozta Csehszlovákiát, Memelt, az egész közép-európai biztonsági rendszert, a Földközi tenger egyensúly-helyzetét s vég-eredményben az egész világot háborús veszélybe sodorta. Nem lehet tehát tőle olyat várni, ami eddigi politikai irányvonalával egyenesen szemben állna. Úgy látszik mégis kenyértörésre kell vinnie a Jolgot. Európában egy kimondottan támadójellegű katonai szövetség létesült, van egy antikommunista paktum, melyhez Olaszország, Németország, Spanyolország és Magyarország csatlakozott, más kisállamok pedig közelednek feléje. Ezzel szemben gyorsan épül a másik front, a chamberlaini védővonal. Az egész világ lázasan fegyverkezik, mindenütt katonai készülődések tapasztalhatók. Egy újabb München ma távolabb áll, mint valaha és minden jel arra mutat, hogy a mai helyzetet csak háborúval lehet tisztázni. Ezt jósolják azok is, akik látják Németország leromlott gazdasági állapotát, melyből, más kivezető út mint a háború, nemigen van. A náciizmus nem maradhat tétlen és békén.

Az európai nagytőke azonban a háború és az összeomlás között egy harmadik megoldást keres. A nemzetközi nagytőke még nem hagyta ott Müncchent. Chamberlain, ennek a politikának képviselője, a fasizmusban még mindig a kisebbik rosszat látja. A totális rendszerek esetleges bukása után, általános felfordulás és forradalom következne be Európában, ami rájuknézve végzetes következményekkel járhat. A fasizmust tehát, mint az európai rend egyik „örét“ segíteni kell. Dehát mi szükség van akkor arra a nagy erőlködésre, hogy a támadó hatalmak köré védőgyűrűt építsenek? Ha a gazda vérebet tart, azt ketreche kell zárnia, nehogy őt is megharapja. Az angol érdekeket nem kis mértékben veszélyeztetik a háborús támadók. Okvetlenül szükség van tehát óvintézkedésekre, védekezési rendszabályokra, amiket a megsegítési

akeióval összhangba hozni London diplomáciai ügyességétől függ. A fasiszta államokat be kell keríteni, gúzsba kell kötni és amikor már mozdulni sem bírnak, talpra kell állítani őket, de úgy hogy a talpraállítás után ismét London kezes szolgálja legyenek. Az egész védelemben arra szolgál, hogy a tengelyhatalmakat megegyeszer a tárgyalóasztal mellé kényszerítsék.

A terv nem is rossz, de két nagy akadálya van.

1. Berlin és Róma nagyon jól látják, hogy az egész chamberlaini politika tulajdonképpen az ő megsegítésükre irányul, de tudják azt is, hogy a nyugati hatalmak részéről jövő segítség akár kölcsön, akár előnyös gazdasági szerződés formájában a helyzetet lényegesen nem változtat.

A német pénzügyekről csak becslés alapján lehet beszélni. Az idei adóbevétel 18,4 milliárd márka, kölcsönt 8 milliárd márka értékben vettek fel, az újabb fegyverrendelések fedezésére a szakértők számítása szerint 5 milliárd értékű váltót bocsájtottak ki rövidlejáratú kötelezettségek formájában. Ehhez hozzá kell adni a nemrég kiadott adóbónokat amivel együtt az állampénztár évi 39 milliárd márkát költ el. Nem lehet biztosan tudni, hogy ebből mennyi esik a fegyverkezésre, de nem titok, hogy a kiadás nagy része erre a célra megy. A nemzetjövedelem 76 milliárd márka, ebből elvesz az állam 30 milliárdot és legalább 15 milliárdot, azaz 210 milliárd dinárt fordít fegyverkezésre. Összehasonlításképpen közöljük itt hogy a világ leggazdagabb állama, Anglia évi 600 millió fontot, azaz 150 milliárd dinárt költ fegyverkezésre és — szükségrendeletre kényszerült. Mennyivel nehezebb a helyzete Németországnak, amelynek nincsenek olyan, jóformán kimeríthetetlen értékforrásai, mint Angliának. A III. Birodalom ma, a külföldi sajtó szerint, háborús gazdálkodása következtében a tönk szélén áll. Ideiglenesen még mindig megoldásnak számíthat egy-egy külpolitikai siker, vagy belpolitikai meglepetés. De ez sem tarthat örökké. A nép elégedetlen, a munkások szabotálnak, elég edetlenségük gyakran nyílt ellenállásba megy át. A munkások számának növelése és a munkaidő meghosszabbítása ellenére is csökken a termelés. A német katonák egyre nagyobb számban szöknek át a lengyel határon, hogy a Birodalomhoz csatolt osztrákok és csehek államellenes magatartásáról ne is beszéljünk.

Saját helyzetüket a náci vezérek jobban ismerik — ami természetesen is — mint Chamberlainé. Tudják, hogy olyan hathatós anyagi segítséget, amely a mostani gazdasági kátyúból kihúzná őket — úgy sem kapnak. Nem kaphatnak, mert ekkora áldozatot a nagyhatalmak sem hozhatnak saját pénzügyi helyzetük megrendítése nélkül. Tudják, hogy nem gazdasági szerződésekre, holmi apró kölcsönökre van itt szükség. A tönktől csak gyarmatok és hatalmas világbirodalom kiépítése mentheti meg a tengelyt. Sohasem fognak tehát lemondani további hódításokról. Nem mondhatnak le. A mostani szünetet is csak arra használják fel, hogy apróbb előnyöket csikarjanak ki és továbbépítsék hatalmi érvényesülésük útjait. Ha pedig ezt nem lehet, akkor jön a végső megoldás: a háború. Kisebb hódításokra még van kilátás. Talán Danzig, talán más van soron. Minden bizonytalanságban az irányban, ahol legkisebb az ellenállás. A tengelybarát államoknak, köztük Magyarországnak, függetlenségét nem szavatolták a

nyugati hatalmak, errefelé a terjeszkedés kevesebb veszéllyel jár. És ez a legnyugtalanítóbb. Magyarország a védövön belül fekszik. Vajjon melyik állam mozdítaná meg még csak a kisujját is ennek a szerencsétlen országnak megsegítésére? A berlini barátság súlyát eddig már egy pár kisállam, sőt a nagyhatalomnak számító Lengyelország is megérezte. És a magyarországi választások eddigi eredményei szerint az ellenállás még csak gyengül.

De sem Danzig, sem Magyarország nem elégítené ki a náciakat. A rendszer fennállását lehet, hogy rövid időre meghosszabbítani, de csakhamar újból a maihoz hasonló helyzet állna elő. A háborús gépezet megindult, kiút nincs. Itt most már csak az a kérdés, hogy a mai álbékét meddig lehet még tárgyalásokkal, apróbb hódításokkal kihúzni.

2. A londoni elgondolások másik nagy akadályja az, hogy Moszkva komolyan veszi szerződéseit. Ha valamilyen egyezményt megköt, annak céljait, hatásait és következményeit tisztán akarja látni. Meghatározott építőprogramja van és minden külpolitikai ténykedését ennek irányvonalába akarja állítani. Az építőprogramhoz pedig huzamos békére van szüksége. Minden igyekezetével ki akarja szorítani a békét veszélyeztető elemeket a világpolitikából. A fasizmus fennállása jelenti kétségtelenül a legnagyobb veszedelmet a béke szempontjából. Ha tehát a Szóvjét egy európai szövetségbe lép, akkor annak biztosítania kell a békét és ennél fogva kimondottan antifasiszta jellegűnek kell lennie.

Moszkva álláspontja úgy látszik ez: ha Chamberlain úr a fasiszták elől el akarja zárni az imperialista utakat és ehhez a szóvjét erőket akarja felhasználni, akkor kössön nyílt szövetséget és önmaga elől is zárjon el minden, a münchenihez hasonló visszavonulási lehetőségeket. Nem engedik, hogy a Vörös Hadsereget egyszerűen az angol konzervatív politika célkitűzéseinek eszközévé tegyék s hogy a náciak és a lordok tárgyalásaiban csak mint ütőkártya szerepeljen, amivel az angol urak esetleg nagyobb előnyöket csikarhatnak ki maguknak. A Szóvjét nem akar még egyszer olyan helyzetbe kerülni, mint a múlt év őszén, amikor az európai küzdőtérrel egyszerűen kimanőverezték.

Moszkva meg is találja a módját annak, hogyan adja ezt Londonnak tudtára. Amikor Chamberlain, megszokott modorában, mindkét fél felé a jófiú szerepét akarta játszani s amikor a megkezdett angol-szóvjét tárgyalások folyamán kijelentette, hogy Anglia esetleg Németországgal is hajlandó hasonló tárgyalásokat tolytatni — egyszerűen visszahívta a szellemes, símulékony, európeér Litvinovot és helyébe a merev forradalmár Molotovot nevezte ki. Megmutatta: így is tudunk. És a konzervatív urak hirtelen ráeszméltek arra, hogy jelenleg ők szorultak a jobban a szerződésre.

A tárgyalófelek közül Oroszországnak könnyebb a helyzete. A csehszlovák kérdés részleges elintézésével az ukrán probléma lekerült a napirendről, Románia és Lengyelország függetlensége az angol garancia folytán biztosítottabb, mint az őszi válság idején. Akkoriban Lengyelország ellenséges viszonyban állt vele, ma jó szomszédnak számít. A danzigi kérdés csak mint helyi probléma jöhet számításba, ami a Szóvjetet közvetlenül nem érintheti, a Balti államok közül Eszt- és Lettországot maga Hit-

ler kérte fel, hogy kössenek Németországgal megneemtámadási szerződést. Ha ez nem is jelent sokat, egyelőre ebből az irányból támadás nem érheti. A távolkeleti határok pedig sohasem voltak biztosabbak, mint ma.

A Szóvjjet tehát nem fog engedni követeléseiből. Angliának kell feladni eddigi álláspontját. Ha megegyezésre kerül a sor — ami ma még nyílt kérdés, de valószínűleg megtörténik — az angol politika határozott irányváltoztatásra kényszerül.

Szubotica, 1939. május 31.

Szántó Árpád

Figyelő

Az ifjúság védelmében

Az utóbbi hónapokban a vojvodinai magyar sajtó vitától hangos. Többen szólaltak fel, különböző álláspontokat fejte ki különböző lapokban, de eddig még lap másik lapot nem támadott a leközlés miatt. Tették ugyan egyének, illetve egy egyén, de nem lap. Most Noviszádon megjelenő, „A Nép” alaposan rátámadt az „Új Hírek”-re, Balla Istvánnak, 1939. Márc. 5.-iki számában megjelent cikkéért.

Nézetem szerint, ezért a lapot semmi vád sem érheti. Hiszen a jugoszláviai magyarság annyit csak elvárhat az itteni lapoktól, hogy őket érintő, vitás kérdésekre adott feleleteknek, melyek szintén az itteni magyaroktól jönnek, helyet adjanak.

A fentemlített lap, 1939. Márc. 11.-iki számában válaszol Ballának. (Meggjegyzem. Balla cikkével teljesen egyetértek.)

E válaszban az a lap Füstösséket csizmás magyaroknak mondja. Hát uraim, a jugoszláviai magyar munkásoknak nem imponál a csizma! Hiszen ott tartanak, hogy örülnek, ha „Bata” bocskorra telik nekik. A csizmásokról megvan a saját véleményük.

Az „A Nép” cikke tagadja az osztály ellentéteket. Higyje el a cikkíró, mi, elnyomott munkások szeretnénk legjobban, ha nem volnának. De vannak! Ezennel ajánlom a cikk írójának, szegődjön be valahová béresnek. Majd ha napról-napra, éjjel 2 órától este 9—10 óráig hajszoják a munkában, (melyet alig fizetnek meg) munkaadója pedig addig jóízűen heverész, előbb-utóbb rájön arra, hogy milyen szörnyű osztálykülönbségek vannak. Ahogy nem lehet fényes délben a napot az égről letagadni, úgy nem lehet az osztálykülönbségeket sem letagadni. Csodálkozom, hogy Füstös cikkében azt bizonyítgatja hogy Petőfi magyar költő. Az ellenkezőjét még senki sem állította. Úgy tudom, más nyelven nem is írt. Avagy talán a nemzeti keresztény gondolat számára sajátítja ki Petőfit? Akkor nem ismeri Petőfit, mert ő ezt az eszmét sehol sem említi műveiben.

Különben én is, mint annyian mások, szorgalmas olvasója vagyok a „Híd” című sajtóterméknek. De azt hiszem abban egyetlen csizmás vezérakarnok sem parancsolhat nekünk, semmilyen keresztény gondolat nevében, hogy melyik jugoszláviai magyar lapot olvassuk és melyiket ne!